

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v
 žirolozost ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent.
 osmetnice, zahvale, poslanice in vabila po L. 1., oglasi desarnih zavodov
 mm po L. 2.— Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L. 2.— Oglasi
 naročnika in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica
 sv. Franciška Asiškiga štov. 20. L. nad. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Nismo napisali tega odgovora morda zato, da bi branili ljubljanski list in tamnošnje manifestacije radi afera s profesorjem Vebrom. Naj se le branijo samil. Odgovarjamo radi sebe, radi našega ljudstva, ker je z rečeno afero tudi ono prizadeto v svoji časti in svojih pravicah. Prizadeto je posebno zato, ker iskreno želi,

«Ker se kaže nove orijentacije hrvatske seljaške stranke, moram pribiti, da ne gre za taktiko, ampak za politiko, ki nam jo nalaga razum in srce. To politiko hočemo izvajati do konca. Mi nismo postali monarhisti iz strahu, ker Hrvatje niso strahopetci, Postali smo monarhisti, ker smo kot stranka stopili v konstruktivno razdoblje našega delovanja. To je naraven razvoj vsake velike stranke, ki hoče živeti in napredovati. Pri tem svojem novem delovanju se moramo ravnati po splošnih razmerah v državi. Zato smo pripravljali prehod k monarhističnemu stališču že prej. K temu naziraju bi prišli tudi, ako ne bi dobili tako točnih podatkov o osebi našega kralja. Danes vemo zelo dobro, da je naš kralj v prvi vrsti velik patrijot in zelo kulturn človek, evropski vladar, vzgojen v evropskem naziranju svojega položaja in svojih dolžnosti. Zato tudi ni nikoli odobraval nasilja proti Hrvatom.

e vrši niti ni nikoli vršilo kake akcije
oti Franciji in njenemu socialnemu
du.

alni duh iz predvojne in vojne dobe in sled tega dejstva potrebo nadaljnjega oroževanja pred nemško nevarnostjo.

Listi dobivajo iz Tangerja, da je Abd El Krim zasedel več vasi v bližini francoske črte. Ker se predvidevajo ponovni napadi vstajsev, je vrhovno vojaško poveljstvo ojačilo vojaške posadke v zapadni coni.

alni duh iz predvojne in vojne dobe in sled tega dejstva potrebo nadaljnjega oroževanja pred nemško nevarnostjo.

Listi dobivajo iz Tangerja, da je Abd El Krim zasedel več vasi v bližini francoske črte. Ker se predvidevajo ponovni napadi vstajsev, je vrhovno vojaško poveljstvo ojačilo vojaške posadke v zapadni coni.

interesi so tako silni in navezani na mir in pomirjenje, da bi predsednik države, ki je položil prisego na ustavo, če bi hotel

Journal of Management Education 30(6)p.789-804

nasprotovati tem interesom, bil izdajalec države. Ne veruje, da bi se hotel Hindenburg na zatonu svojega življenja omadeževati s takim zločinom, da bi hotel s svojim postopanjem izzvati državljansko vojno in notranje razsulo Nemčije.

Kljub tej veri v osebno postojanje Hindenburga meni »Neue Freie Presse«, da izvolitev njegova pomeni nesrečo za nemški narod. Pred vsem zato, ker Hindenburg ni politik in ker se ni nikdar stvarno bavil s problemi, ki so na dnevnem redu. Drugo vprašanje je, ali bo imel Hindenburg toliko moči, da bo mogel brzditi svojo okoliščino, ali bo mogel odklanjati vplive po krvi hlepečega diletantizma od nepoklicanih strani?

Kako je prišlo do svetovne volne?

V svojih nadaljnjih izjavah (glej uvodnik v »Edinosti« št. 97.) pravi Viscount Edward Grey, kako je obžaloval mirnost, s katero je Avstrija odposlala svoj ultimatum Srbiji. Zdelo se mu je nerazumljivo. Se huje pa je bilo, da je Nemčija odklonila konferenco. Po tej odklonitvi je sledil udarec za udarcem proti miru.

Dne 30. julija je prejel Grey od angleškega poslanika v Berlinu brzojavko, ki mu je sporočila izjavo nemškega kancelarja Bethmanna Hollwega, da bo, če bi Rusija napadla Avstrijo, evropski zapletljivi neogibni. Kancelar je predlagal, naj bi Nemčija in Anglija sklenili splošen dogovor za nevtralnost na podlagi zagotovil od strani Nemčije, da bo ta poslednja po vojni spoštovala integriteto Belgije. Pri pomnil pa je, da glede francoskih kolonij ne more dati take obljube. Angleški poslanik je odgovoril, da se mu ne zdi verjetno, da bi se Anglija ob tedanjih stopnjah dogodkov hotela vezati na kakršno si bode smer, marveč da si bo Grey hotel varovati popolno svobodo akcije.

Grey pravi, da je to brzojavko čital s čustvom obupa, ker mu je bilo jasno, da Bethmann Hollweg smatra vojno kot verjetno. Če bi bili mi — pravi Grey — sprejeli predlog, ki se nam je stavil, bi pomnilo to večno sramoto za nas. Nepošteno in nemogoče je bilo za nas, da bi sprejeli ceno in pogoje, ki so se nam nudili. Če bi se odločili, da ostanemo nevtralni za podkupnino, ki jo je ponudil Bethmann Hollweg, bi morali ostati nevtralni brez vsakega pogoja.

Na to opazuje Grey korake, ki jih je ukrenil v odgovor na nemško ponudbo, dostavlja pa, da mu je odklonitev konference izbil iz rok sredstva, s katerimi bi bil mogel vplivati na Rusijo, da bi zastavila svoje vojne priprave. Napram Sazonovu se je moral omejiti le na pobožne nade. Pošteno je čutil, da nista bili ne francoska, ne ruska mobilizacija nesametna ali nepotrebna previdnost. Ali je mogel kdo — z ozirom na dejstvo, da je imela Nemčija sredi Evrope največjo vojsko na svetu — zagotoviti, da ne bi bilo nevarno, če bi se ta previdnost opustila? Grey je smatral rusko in francosko mobilizacijo le kot pripravo in ne kot vojno. Saj so Francozi dali navodilo, da se ne smejo nobene francoske čete blizu nemški meji za manj, nego deset kilometrov. Za Nemčijo pa je pomenila mobilizacija nekaj drugega: bila je to zadnja in ne prva beseda! To je bila mobilizacija s ultimatomom Rusiji, vsled česar je bila vojna neogibna. In to v trenutku, ko je bilo še nekoliko nade, da bi se mogli Avstrija in Rusija direktno sporazumeti glede srbskega vprašanja. Greyu se je zdelo, da Nemčija pospešuje vojno!

Grey-jevo razumevanje položaja v tem času je bilo, da je Avstrija lahkomišljeno postopala proti Srbiji, ker je menila, da se ponovi zgodovina aneksije Bosne in Hercegovine, da more ponizati Srbijo, da se Rusija — kakor v letu 1908 — umakne pred »sijajnim sekundantom«, pred Nemčijo, ter da ne pride do vojne. Ko pa je Avstrija — naglašala Grey — izprevidela, da se paralela iz leta 1908. ne ponovi ter da stvari postajajo resne, je začela s poskusi, da bi se izmotala. Toda Nemčija je pospeševala vojno ter je izjavila, da Avstrija, kot nje zaveznica, ne more več nazaj! Tako je prišlo do vojne! Grey ugotavlja, da je že pred vojno izjavil v nekem razgovoru, da bi se nobena velenila ne podredila drugemu takemu ponižanju, kakor sta ga v letu 1908. doživela Izvolski in Rusija. »Ravno zato — zaključuje Grey —, ker se je Rusija v letu 1908. umaknila, je bilo gotovo, da se to pot ne odreče svoje slovanske vloge!«

„Scampolo“ v Ilirski Bistrici

Iz Ilirske Bistrice smo prejeli: Agilna št.-jakobska »Citálnica« je gostovala v nedeljo, 26. aprila, pod okriljem Noco-demijevo trodejanke »Scampolo«. Obširna dvorana telovadnega doma je bila polna do zadnjega kotička in občinstvo je z rastočim zanimanjem sledilo razvoju igrakaza. O igri sami govoriti je odveč. Na italijanskih in mnogih inozemskih odrih si je priborila že davno priznanje in priborila bi si ga v Il. Bistrici, tudi če ne bi bila v tako dobrih rokah kakor je ansambel št.-jakobske »Citálnice«. Izvrstno umetniško podajanje je pa napravilo iz te predstave za našo na prireditvah tako revno Bistrico in okolično pravcat dogodek. V srcu dobrih domačih diletantov se je gotovo porodil sklep, da bodo kmalu sledili zgledu vrlih Sentjakobčanov, in upajmo, da so posebno izvrstno podane ženske vloge vplivale na domači ženski svet.

V ospredju je bila naslovna vloga: »Scampolo«, katero je igrala g.čna Hrvatina, Seveda, če se hoče »kritizirati«, se lahko kritizira vse. Lahko bi se v tej vlogi marsikaj drugo podalo, kar bi bilo mogoče boljše, mogoče tudi ne. Eno pa je gotovo: če vidiš Hrvatino v tej vlogi, imaš jasen vtis ustvarjane, globoko doživljane vloge. Ta vtis je tem večji, ker si šel v gledališče s skepsno človeka, ki gre k diletantski predstavi. Nagli, a glo-

boki razvoj iz pouličnega frkovca v zrelo dekle, ki postaja žena, nam je bil podan tako naravno in harmonično zaokroženo, da nas je pisatelj prepričal. Bil je živ tip.

Vreden drug »Scampolo« je bil gosp. Terčič v vlogi Tita. Rutiniran igralec, na odru doma, premišljeno meril korake in geste, glas in mimiko. Izvrsten v živih, dramatičnih nastopih, nekoliko premalo tople v sentimentalnem tretjem dejanju. Kriv je na tem mogoče tudi pisatelj, kateri bi bil moral pomisliti, kaj namerava pisati v III. dejanju, in se nekoliko brzdati v II. dejanju.

Tretje presenečenje nam je pripravil gosp. Gvardjančič v vlogi Giulia Bernini. Gotovi postranski znaki kažejo, da je ta igralec pri svojih prvih nastopih, in vendar nam je podal nastope, napravil neke geste, da smo kar odpirali oči. Brezdomno: talent.

G.čna Pregarčeva (Franca) in g.čna Stepančičeva (Emilia) sta se izkazali kot ta, kar imenujemo: dober diletant. Ne samo, da nista kvarili obilice ustvarjenega od prvih treh vlog, sta ga tudi srečno spopolnjevali. Če bi bila g.čna Pregarčeva malo bolj živahno, koletna, bi bila lahko držala dobri igri svojega moža (Giulia) polno protitežje. Emilia pa bi morala v III. dejanju bolj pokazati v svojem obupu narav, katero ji je ustvaril pisatelj. Saj so tipi kakor Emilia bolj vsakdanji, nego je »Scampolo«.

Od postranskih vlog je bil Neznaneč (g. Vrtovec) ponesrečen. Če bi nam podal tako prikazen vaški diletant, bi mi ne zamerili. Igralec iz mesta pa bi moral nuditi kaj drugega. Taki tipi, kakor nam ga je podal g. Vrtovec, ne zalezujejo deklet po mestnih ulicah. Tudi malih vlog ni smeti zanemarjati. Z dobro voljo se mnogo izbija iz njih. To sta nam dokazala g. Ban (natakar) in g. Primožič (učitelj), posebno poslednji. — Se en mojster je bil, ki ga ne smemo pozabiti: sufler.

Občinstvo je navdušeno ploskalo po vsakem dejanju. Neka gospa je navdušeno izjavljala, da bi bila potrgala vse cvetje na vrtu, če bi bila vedela, da bo tako. Naj bo vrlih Sentjakobčanov to obžalovanje najlepša cvetka. Igralce je spremljala cela truma mladih članic in članov »Citálnice«. Hvaležni smo vsem, da so prinesli v našo trezno Bistrico nekaj žarkov živega tržaškega temperamenta in pokazali, kako vsako društvo le tedaj dobro uspeva, če je obenem — družina. Bog jih živi!

Dolžnost naznanitve najemnikov in podnajemnikov. Mestni magistrat razglasi: »Magistrat je moral že večkrat ugotoviti, da se ne izvršujejo predpisi glede naznanitve najemnikov in podnajemnikov anagrafičnemu uradu s strani hišnih lastnikov in upraviteljev, oziroma stanodajalcev sploh.

»Radi tega se ponovno opozarjajo prizadeti na točno izvrševanje te dolžnosti. Proti kršiteljem tozadevnih predpisov se bo odtlej postopalo z vso zakonito strogostjo.

»Razen tega so te naznanitve gotove važnosti tudi za stranke same, ki bodo morale pripisati lastni krivdi, ako ne bodo mogle — ker niso bile redno vpisane na anagrafičnem uradu — dobiti uradnih izprijemal, ki bi jih v gotovih slučajih mogle potrebovati.

— **Popis trgovskih podjetij.** Agencija Stefani javlja, da je ministrstvo za narodno gospodarstvo podaljšalo s posebno okoliščino rok za naznanitev trgovskih podjetij v svrhu vpisa v sezname trgovskih zborno od 30. aprila do 15. junija 1925.

— **Občinski tramvaji.** Od 1. maja dalje bodo označeni tramvaji v Trstu s številkami, in sicer so določene sledeče številke: 1 — proga Sv. Sobota-glavni kolodvor, 2 — proga Bošket-Skedenj, 3 — Bošket-postaja pri Sv. Andreju, 4 — proga Garibaldijev trg-postaja pri Sv. Andreju, 5 — proga trg Peruginio-Rojan, 6 — proga mesto-Barkovlje, 7 — proga Bošket-glavna postaja.

— **Nogomet je prepovedan na javnih prostorih in ulicah in sploh na mestih, ki niso igrišča.** Tukajšnje županstvo opozarja, da bodo kršitelji te prepovedi kaznovani po zakonu in da se jim zapleni žoga.

— **Udruženje novinarjev.** Danes ob 17. uri se bo nadaljeval izredni občni zbor članov-profesionistov glede nove delovne pogodbe in z ozirom na sejo zveznega odbora, ki se bo vršila v Rimu v nedeljo, dne 3. maja. Današnje zborovanje se udeležijo tudi zvezni delegat kom. dr. Stefani.

— **Smrt časnika.** Zavratna jetika je zahtevala novo žrtve med časniki. V Sarajevu je umrl g. Stevo Dmitrovič, podpredsednik tamkajšnje sekcije Društva jugoslovanskih časnika. Pokojnik je bil pred časom urednik uradnega lista in sarajevskega dopisnega urada. Bil je splošno priljubljen in po celem Sarajevu znan pod imenom Stevo.

— **Nov modni list v Jugoslaviji.** V Zagrebu se je osnoval konzorcij, ki bo izdal modni list pod naslovom »Ženski list«. Poleg modnih slik in poročil se bo list pečal tudi z vsemi ostalimi vprašanji, ki zanimajo meščanko: kino, gledališče, sport itd. Urednica lista je znana pisateljica in časnikarica Zagorica.

— **Nalezljive bolezni v našem mestu.** V času od 16. 4. do 25. 4. 1925 so bili v našem mestu sledeti slučajni nalezljivih bolezni: Davica 9, skrlatica 14, trebušni tigar 3, paratufus 2; umrla je ena oseba na davici.

Društvene vesti

BERSTEINOV »TAT« PRI SV. JAKOBU. V četrtke 4. t. m. uprizaro »Citálnica« pri Sv. Jakobu to znamenito francosko trodejanke, ki je polna dramatičnih momentov in vpliva z elementarno silo na poslušalce. — Ker je ta igra zadnja premiera v sezoni in obenem benefična predstava za igralski ansambel »Citálnice«, ki je v veliki meri pripomožek k uspehi sezoni, upamo na lep obisk. — Igro režira A. Sirok. V glavni vlogi nastopi g.čna Stepančičeva, ki bo imela tu priliko pokazati svojo igralsko nadarjenost. V glavni moški vlogi pa nastopi g. Terčič. V ostalih vlogah nastopijo vse najboljše igralske moči dramatičnega odseka »Citálnice«.

— **Pevski zbor Glasbene Matice.** Jutri, v petek, ob 7. uri skupna pevstva vaje za vse glasove.

Društvo »Prosveta« v Trstu sklicuje za nedeljo, 10. maja t. l. ob 10. dop. III. redni osrednji občni zbor z dnevnim redom: Nagovor predsednika. Poročilo odbora in nadzornstva. Volitev odbora in preglednikov. Določitev prispevkov. Predlogi. Služajnosti. — Osrednji odbor.

— **»Učit. društvo za Trst in okolico«** vabi vse svoje člane na redno pomladansko zborovanje, ki se bo vršilo v nedeljo 3. maja ob 11. uri v prostorih Konsumnega društva v Sv. Križu. — Odbor.

— **»Čajanko«** z raznovrstnim sporedom in prosto zabavo priredi v soboto, dne 2. maja ob 8. uri zvečer v dvorani DKD pri Sv. Jakobu. (E. S. Giacomo 5) ženski odsek M. D. P. — Trst. Ker je to, prvi zabavni večer tega odseka in nam obeta mnogo zabave, vabimo sl. občinstvo in druga društva, da se ga udeležijo in tako pripomorejo h dobremu uspehu!

— **Društvo »Zora«**, za soboto 2. maja ob 8. uri zvečer je sklican sestanek vseh članov v dvorani Barbariga 2 za rojanskim kinom. Ker je sestanek zelo važen, je članstvo naproseno, da se ga po možnosti udeležijo.

— **Kolaši**, danes vsi k vaji. Prosi se za točnost.

— **S. D. »Adria«**. Danes važna odborova seja. Vselej tega je prisotnost vseh odborovnikov nujno potrebna.

— **Ustanovni občni zbor openske podružnice »Glasbene Matice«** v Trstu se bo vršil v nedeljo 3. t. m. ob 6. uri popoldne v prostorih M. D. P. Že prijavljen član in oni, ki nameravajo pristopiti k podružnici, so vljudo vabljeno, da se tega občnega zbora udeležijo. — Pripravljalni odbor.

SPORT

— **Vtis prijateljske nogometne tekme med M. D. Magdalena in D. K. N. Tommaso na katinarskem igrišču.**

V nedeljo 26. t. m. sem imel priliko prisostvovati omenjeni tekmi na malem in ne preveč ravnom igrišču na »Golovki«. Nisem sportnik, da bi se spuščal v kritiko igre; omenil bi samo to, da sta obe četi, kljub močnemu vetru, ki je nagajal vsaki kombinirani igri, igrali ves čas res prijateljski in »sportno«. Prvi polčas je bil »Tommaso« v veliki premoči (4:1) v igri in »goalih«, drugi polčas se je pa sreča obrnila na stran »Magdalena«, ki je končno izšla iz igre kot zmagovalka, (6:4), česar od društva, ki je prvič nastopilo, nikakor nisem pričakoval. Najbolj me je pa veselilo, da se je ves čas igre, razen par »ala« in »portier« govorilo slovenski.

— **Sportno Udruženje** opozarja vse svoje članice, da se bo vršil prvi redni občni zbor v nedeljo dne 3. maja v dvorani DKD pri Sv. Jakobu ob 9. uri zjutraj.

Sportno gibanje na Gorenjevipavskem.

Prihajaj maj, cvetje duhti — pušlec za klubom veselega fanta — Vipavska dolina se je razvila, vztrepetala polna sokov mlade moči. V tako razpoloženje mladega, norega življenja prihaja tudi naš vipavski sport.

Potrebno se mi zdi, da spregovorim tu nekoliko o sportu na deželi. Na vsak način se podelski sport ne more gojiti tako sistematično, tako vztrajno in redno kot v mestu. — Poleg tega tudi ne more obsežati vseh sportnih panog. Vendar se pri nas na Vipavskem z neverjetno naglico širijo in ustanavljajo sportni klubi, tako da hoče imeti takorekto že skoraj vsaka večja vas svojo nogometno četo. Ker pa tak podelski klub ne more vzgojiti — vsaj kar se tiče nogometa — dobrega in močnega moštva radi pomanjkanja igralcev, bi bilo jako praktično, če bi se združevale sibižnje nogometne čete iz trgov in vasi, ki niso tako zelo oddaljene druga od druge, in tako napravile močno moštvo, ki bi lahko uspešno tekmovalo z vsakim slovenskim mestnim sportnim klubom. Tak slučaj imamo na primer med »Skašom« iz Ajdovščine in S. K. »Nanosom« iz Vipave. Navedel bom natančneje, kako se je vsa ta stvar zamislila, ker se mi zdi potrebno, da bi tudi drugod poskusili. V Ajdovščini obstoja »Skaš«, ki ne goji samo nogometa, temveč tudi druge sportne panoge, ravno tako v Vipavi S. K. »Nanos«.

Glavna sportna panoga obeh pa je vendar nogomet. Obe društvi sta dobili že več povabil od različnih klubov, da bi z njimi tekmovali, toda ne eden ne drugi si nista upala nastopiti javno, ker jim pač primanjkuje igralcev. (Nekateri ni doma, nekateri odsejo k vojaškom itd.) Krajevno ništa Ajdovščina in Vipava tako zelo oddaljeni. Iz obeh klubov pa bi se dala napraviti močna in dobra četa. Pri tem pa ni potreba, da bi razbijali »Skaš« ali »Nanos« kot sportni društvi, ki lahko gojita vse druge sportne panoge vsako zase kot n. pr. hano, le nogomet bo sešel preko teh društev in se bo le člane združilo v novo četo, sestavljeno iz igralcev obeh klubov. Tej četi so dali ime Vipavci in Ajdovci: Nog. četa »Burja«. Sedaj pa je potrebno da se izvoli še neki tehnični odbor ali komisija, ki bo vodila vse delovanje teh dveh strnjjenih odsekov obeh sportnih društev. Da se bo pa moglo nuditi obema trgovama enak sportni užitek, se mora vršiti ena tekma v Vipavi, naslednja pa v Ajdovščini itd. Vse druge malenkosti, kar se tiče financ, itd. se dajo na različne načine popolno rešiti. Na tak način smo poskušali, da bi dvignili podelski sport in ga privedli do veljave tudi zunaj naših podelskih meja. Mogoče se bo posretilo in bomo čez nekoliko let, morda pa tudi že letos imeli na Gorenjevipavskem močno nogometno četo »Burja«, ki bo delala čast temu krepkemu imenu.

Vsa sportna društva, ki hočejo tekmoovati z »Nog. četo Burja« (prej Skaš in Nanos), naj pošiljajo svoje dopise naravnost nanjo, ne pa na Nanos ali Skaš. Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Friderik Furlan, trgovina, Ajdovščina. To pa samo, kar se tiče nogometa, v vsaki drugi zadevi pa S. K. »Nanosu« za »Nanos«, »Skašu« za »Skaš«.

Obenem javljam, da se bo vršila v nedeljo dne 3. maja v Vipavi na igrišču S. K. »Nanos« ob 3. pop. prijateljska nog. tekma med Nog. četo »Burja« (Ajdovščina-Vipava) in S. K. »Sparta« (Gorica). Po tekmi gostuje v Hrovatinovi dvorani pod okriljem Prosvetnega društva »Kralj« gorisko dramatično društvo z Golarjevo komedijo, »Vdova Rošlinka«. Med igro nas bo razveseljeval tudi g. Vuča z močnimi ajdovskimi grli.

Cene na trgu Cavour

(Oddaja na debelo)

Česen 800; pomaranče 180—220; šparglji 600—750; karfilj 140; kapus 120; čebula 600—200; salata 40—280; limone (za 100 komadov) 8—10; jabolka 180—400; krompir 60—80; krompir (nov) 180—210; grah 120—180; radič 70—400; redkev (za 100 šopčkov) 20—30; spinacija 80—100.

Iz tržaškega življenja

— **Samomor bolne ženske.** Nesrečno življenje je imela zasebnica Katarina Degrassi, stanujoča pri Sv. Alojziju-Chiadino št. 799. Dasi je mlada, — bilo ji je komaj 31 let — je že čutila, da se ji bliža poslednja ura, kajti neozdravljiva bolezen ji je sicer polagoma, a neizprosno izpodjedala nit življenja. Nesrečna žena je udano prenašala svojo nadlogo do pred kratkim, ko se je njeno stanje zelo poslabšalo. Trpljenje ji je omajalo pogum in polagoma se jo je polastil obup, ki je Degrassijevo končno privedel do obupnega sklepa, do konca z življenjem. Včeraj popoldne, ko je ostala sama doma, je izpila precejšnjo količino karbolne kisline. Opoldne, ko je njen mož, ki je postrežnik v mestni bolnišnici, prišel domov h kosilu, se je nesrečna žena že borila s smrtjo. Na lice mesta poklicani zdravnik resilne postaje je takoj spoznal, da je za Degrassijevo vsaka človeška pomoč zaman. Reva je kmalu potem izdihnila v mestni bolnišnici, kamor je bila prepeljana.

Degrassijeva zapušča tri nedorasle otroke.

— **Nepoklicani gostje v gostilni.** Predpreteklo noč so neznani zlikovci vlomili v gostilno Ivana Kear v ulici Media št. 46, kjer so pobrali znesek 150 lir v gotovini, ki so ga našli v predalu za bankom. Bilo bi skoro odveč omeniti, da so se nepoklicani gostje tudi pošteno najedli in napili. Odnegli so s seboj tudi salama, sira in drugih okusnih prigrizkov za 500 lir. — Tatvina je bila prijavljena orožniku.

— **Nesrečen skok s tramvaja.** 31-letna dninarica Pierina Tarlao, stanujoča v Miljah, je včeraj jutraj zagrešila neprevidnost, radi katere je že marsikdo moral v bolnišnico. Okoli 7. ure je na obrežju Nazario Sauru skočila s tramvaja v teku, pri čemer je padla tako nesrečno, da si je zlomila levo nogo. Mesto na delo, kamor se ji je tako mudilo, je morala Tarlaova v mestno bolnišnico, kjer se bo morala zdraviti približno mesec dni.

Vesti z Goriškega

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »EDINOSTI« V GORICI, UL. CARDUCCI 7.

Zveza prosvetnih društev

DRUŠTVA, POZORI!

Videmski prefekt com. Ricci je z okrožnico št. 414, od 28. februarja 1925. zopet povzročil obdat županom, ki jim pripada po zakonu o javni varnosti čl. 39, in ki jim je bila začasno vsled izrednih razmer odzeta in pridržana podprefekturi. Čl. 39. se glasi: »ne morejo se vršiti v javnem ali odprtem prostoru prireditve, akademije, plesi, niti kakršnekoli drugi prireditve ali zabave brez dovoljenja krajevnih oblasti javne varnosti.« — **KRAJEVNA OBALAST JE PA SAMO ŽUPAN, IN NE OROŽNIKI!**

Društva torej, ki prireajo javne veselice v društvenih ali javnih dvoranah ali na prostem (na dvoriščih, kozolcih, skednjih) — izvziti so oni prostori, o katerih govorimo v točki 2. — naj odsej naslavlja prošnje za prireditve NA ŽUPANSTVO, kjer dobe tudi dovoljenje. Prošnje je treba napraviti na kolovozni poti za 2 L (pisana je le 1 L). Prošnja pa naj dodaja kakor doslej: a) kolovozno polo za 3 L za dovoljenje, b) potrdilo o plačani državi taksi 18.10 L, c) podelni vizum zastopnika avtorskega prava o plačanju 10% dohodkov, d) prepis oz. izvleček del, ki se predstavljajo. Županstvo samo na to izda dovoljenje v sporazumu s orožniško postajo (ki da svoj »nulla osta«).

2. S tem pa se seveda izpremenile tudi odredbe (s tim popravilom oziroma dopolnjenjem, kar smo pisali v »Edinosti« št. 96, z dne 24. aprila 1925.), ki zadevajo prireditve v javnih podjetjih, o katerih govori čl. 38. pravilnika k zakonu o javni varnosti: »Krajevne oblasti javne varnosti ne morejo izdati dovoljenja za javne ples v kakem podjetju, o katerem govori čl. 50. (zakona o javni varnosti), brez pristanka okrožnih (podprefekturalnih) političnih oblasti.« — Čl. 50. zakona o javni varnosti se glasi: »Ne morejo se otvoriti brez dovoljenja okrožnih (podprefekturalnih) oblasti javne varnosti restavracije, pivnice, gostilne, točilnice, kavarni, ne druga podjetja, kjer se prodajajo na drobno ali se točijo vino, pivo, likerji ali druge pijače, ne javne biljarde igralnice ali druge javne igralnice, ne kopališča.«

Oredbi, so se izpremenile v toliko, da je potreba tudi PROŠNJE ZA TAKE PRIREDITVE VLAGATI NA ŽUPANSTVO, ki jih nato samo pošlje na okrožno varnostno oblast (podprefekturo), da zadobi tudi njihov pristavek in ne dovoljenje. Tudi te prošnje je treba opremljati kot one pod točko 1. Dovoljenje samo pa izda županstvo in je ono v glavni meri odločujoče.

3. Za kakršnekoli društvene prireditve (zabave, dramatizacije, predavanja, tečaje), ki se vrše v zasebnih ali društvenih prostorih in ki so dostopni le društvenim članom in njihovim rodbinam, NI POTREBNO kot prej, nikakor predhodno dovoljenje; ali javljenje oblastvom javne varnosti.

Omenjeno okrožnico je izdal — treba dobro pomniti — videmski prefekt com. Ricci, torej velja za podprefekturo: Čedad, Gorica, Gradišče, Idrija. Ne velja pa okrožnica za glavno mesto prefektur, t. j. Videm, ter za glavna mesta okrožij, t. j. za Čedad, Gorico, Gradišče in Idrijo.

Da povzamemo torej še enkrat na kratko: 1. Za prireditve po zasebnih in društvenih dvoranah, na prostem, v kozolcih, skednjih izdaja dovoljenje županstvo.

2. Za prireditve po gostinlah in prostorih, kjer se toči pijača, je treba prošnje TUDI naslavljati na županstvo, ki si SAMO pošlje PRISTANKO okrožnih varnostnih oblasti, t. j. podprefekturo.

3. Za prireditve v društvenih in zasebnih prostorih, ki so dostopni le članom društva, ni potrebno kot prej nobeno dovoljenje.

VDOVA ROŠLINKA.

Preteklo soboto in nedeljo oje uprizarilo »Dramatično društvo« v Gorici tridejansko komedijo »Vdova Rošlinka«, ki jo je spisal znani pisatelj kmetijskih pripovedi Cvetko (Florijan) Golar.

— **Vrv, ki se je pravočasno utrgala.** Med življenjem in smrtjo — v pravem pomenu besede — je visela 40-letna služkinja Ivana Filippini, nameščena pri uradniku Ferdinandu Viviani, stanujočemu v ulici Fabio Filzi št. 17. Sinoči okoli 19. ure je iz neznanih vzrokov hotela skleniti svoje račune z življenjem; s tem namenom se je obesila na kavelj nad uhodnimi vrati stanovanja. Smrtonosna zanka se ji je tesno zadržila okrog vratu in ženska je bila že na pragu smrti, ko se je vrv nenadoma utrgala. Ženska je padla na tla in obležala nezavestna. Našel jo je g. Viviani, ki se je pozneje vrnil domov. Na lice mesta poklicani zdravnik resilne postaje je ugotovil, da ženska še živi, dasi je bilo njeno stanje zelo nevarno. Podal ji je potrebno pomoč in ko je ženska prišla nekoliko k sebi, jo je dal prepeljati v mestno bolnišnico. Njeno stanje je še vedno nevarno a zdravniki upajo, da ji rešijo življenje.

— **Krvav pretep med premogarji.** Sinoči okoli 22. ure so se v neki gostilni v ulici Capletti spri trije vinjeni premogarji. Po kratkem besedičenju so se možakarji tako hudo spoprijeli, da je vse bežalo iz zakajene gostilne. Pretepači so se sprva obdelovali samo s pestmi, naposled sta pa dva izmed njih pograbila stolice ter pričela z njimi udariti po tretjem, ki je bil pozneje spoznan za 39-letnega Petra Braicovich, stanujočega v ulici Mura št. 14. Braicovich je nekaj časa pridno vračal nasprotnika mlo za drago, naposled ni mogel več zdržati plohe udarcev; ves krvav in opraskan je začel že omagovati, ko sta končno prihitela dva orožnika, ki sta napravila konec pretepu. Ker je Braicovich močno krvavel, je bil poleten na lice mesta zdravnik resilne postaje, ki je podal ranjencu prvo pomoč; razen manjših prask in bunk na raznih delih telesa je imel mož dve veliki rani na glavi; eno na čelu, drugo na temenu, kjer je bila koža z lasmi vred odtrgana do gole kosti v razsežnosti kakih 25 cm.

Ranjenc je e bil prepeljan v mestno bolnišnico, kjer so ga sprejeli v kirurški oddelku. Ograjval bo v treh tednih, ako ne nastopijo kakve komplikacije. Ostala pretepača sta bila odvedena na policijski komisariat v ulici Sanità in od tam po zaslišanju v zapor.

Kritika se je o tej igri različno izrazila. Večina kritikov pripisuje igri vse vrline dobrih komedij. Izidor Cankar jo je pa neusmiljeno raztrgal. Vsekakor je komedija imela na ljubljanskem odru sijajen uspeh in dokaz, da je dobro odersko delo, naj nam bode zaenkrat dejstvo, da je že skoro dva meseca stalno na ljubljanskem repertoarju.

Fabula komedije je sijajna. Piletina vdova Rošlinka si zaželi, kljub temu, da ima še za možitev godno hčerko, moža. S svojo ljudsko govorico je Golar vdahnil komediji popoln slovenski značaj. Z lepo ironijo bita Golar v njej ljudske navade in razvade. Tako smo dobili tudi Slovenci komedijo a la Molière in Goldoni. Če bo pa šla ta komedija čez naše podelske odre v sedanjih razmerah je vprašanje. Po mojem mnenju in, ker jo ni smatrali za ljudsko mnenje in ker je za širše sloje težko prebavljiva.

Razumljivo je, da z našega odrta ni »dišalo« slovenskih nageljnih. Težko je doseči na naših mestnih odrih kmetjski kolorit, ki ga zahtevajo slovenske igre. In če bi se režiser še toliko trudil, bi ne mogel vltiti »mestnim otrokom« kmetjskega duha. Mestna civilizacija je že prepleksala naš rod in le tu pa tam v posameznih prizorih butne na dan kmetjska robustnost in sočnost. Zato ni čuda, če tudi gledališki kritiki poklicnih odrov vedno podurdajo, da je z rajnkim Verovškom izginil tip igralca kmetjskih vlog.

Cvetko Golar je vili na papir kos kmetjskega naravnega življenja. Vse nastopajoče osebe v »Vdovi Rošlinki« so prenesene na oder, kakršne žive v resnici. Nič ni narejenega na njih, nič vsiljenega. Ravno tako čot je šegavost in krepkost Razmanovega Janeza pristna, ravnotako so pristne erotika in zdravje vdove Rošlinkine in prebrisanost romarja Balantača. Če je življenje tako, kakor nam ga opisuje Golar, potem ne moremo videti v vdovi Rošlinki nič nemoralnega, če si zaželi

— **Dramatično društvo v Gorici** pripravila za dne 9. maja prekrasno Grimerovo dramo v treh dejanjih „V nizavi“. Delo je bilo igrano po vseh svetovnih odrih in še danes je stalno na repertoarju vseh velikih gledališč. Predstava se bo vršila kot častni večer društvenega režiserja in igralca, g. Cirila Bratuza, ki bo igral obnem glavno vlogo in igrati tudi režiral. Podrobnejša poročila priobčimo v prihodnjih številkah „Edinosti“.

— **St. Viška gora.** Kot je bilo že javljeno, prireditelji tuk. kmetsko bralno društvo v nedeljo dne 3. maja Finžgarjevo dramo štiridejanjsko: „Divji lovci“.

Prireditelji se bo vršila v prostorih g. Pirihia Antona na St. Viški gori št. 118. Začetek ob 2. uri popoldne.

Po igri srečanje, salija pošta in prosta zabava. — K obilni udeležbi uljudno vabi — Odbor.

Zadnja „Goriška Straža“ od 25. aprila t. l. št. 33 je na posebno surov način napadla tukajšnje kmetsko bralno društvo in mladino sploh. Sicer je tudi že prejela odgovor, kakršnega je zaslužila, ker pa bi gospodje pri „Goriški Straži“ najbrže hoteli prikriti celo, za nje ne posebno častno zadevo, naj napišejo teh par vrstic:

Preden zopet objavite dopis, kakršen je bil zadnji, se vam priporoča, da ne najprej prireditelji o resničnosti dopisa, potem se le delajte lastne pristavke!

Glede dopisa samega pa izjavljamo: Res je, da ni bil omenjen ples v prvi objavi o prireditvi, posilani „Goriški Straži“, a pri tem ni bilo nikake postranske misli, pač pa tistikrat niti nismo se imeli namena prirediti veselico s plesom. Enaka objava je bila priobčena tudi v „Edinosti“ in v „Novicah“.

Ni pa resnica, da je bil komunizem vzrok razdorov pri „izobraževalnem društvu“, pač pa je bil vzrok ves drug, ki je nam vsem dobro znan in tudi g. dopisniku v „Goriški Straži“. Naj se torej ne očita nam dobičkoljubnosti, ampak drugim, ki so se znali pri naši mladini poslojati o koristih in so nas potem lepin polom odsvolili, da bi si ne umazali rok.

Ni res, da je društvo komunistično, ko niti nima naročenega nobenega komunističnega glasila, (o mišljenju in prepričanju posameznih članov se tukaj ne govorijo), pač pa je resnica, da smo imeli doslej naročeno in tudi celotno vnepre plačano „Goriško Stražo“, kar pa nam je zelo žal. — (Gospodje so gotovo že prejeli našo odgovor naročbe s pristavkom, naj se preveč plačani znesek daruje „Slovenskemu sirotišču“ v Gorici).

Tudi ni resnica, da bi bili društveniki imenovali „Goriško Stražo“ „farščo štraco“ in „lažnjivko“, ker bi jo, ko bi jo bili doslej tako malo cenili, prav gotovo ne bili naročili.

G. dopisnika v omenjeni „Goriški Straži“ pa prosimo, naj bo tako prijazna, da nastopi odkrito in se ne skriva za lažljivost svojih dopisov. Mladina.

— **Lubinj.** (Milkova Zala; 19. IV. 925.) Nekoliko opazk k društveni prireditvi prejšnje nedelje. — Ne bom obdelaval vsakega igralca posebej — bilo bi preobširno, — temveč le nekatere, ki se najbrže niso dali do dobra opiliti. — Torej, — kot prva točka programa, je bila *deklamacija*. Da — šlo je sicer gladko, — toda to še ni dovolj. Prehitro govorjenje je jako slaba stran vsakega deklamatorja. Potem tako monotonno, ne da bi se glas znižal oz. zvišal, — zakaj? — zato, ker se gre mimo jezika, pik in drugih točk kar tako, ne da bi se nanje ozirali. — Pri nastopu se ni treba bati, sicer se govori s tresotino in tihim glasom. Če se na te točke ozira, nastane mimika zlahka, ki pa ne sme obstajati le iz mahanja rok, temveč iz gibanja celega telesa; iz kretenj, ki odgovarjajo pomenu izgovorjenih besed. Predvsem pa mora deklamator vsak stavček, ki ga hoče izgovoriti, popolnoma razumeti.

Druga točka je bila igra. Mirko je govoril v začetku prehitro, skoraj brez oddiha, s premalo odločnim glasom, da je tega res zmožen. Na nekaterih mestih se je premalo vživel v svojo vlogo. Zalka se je v prvem dejanju vedla napram Mirku, ki je vendar njen zaročenec, premrzlo; njeno vedenje ni soglašalo z besedami, ki jih je govorila. Saj je Mirka v resnici ljubila, ga želela za moža, ter ni bila k temu prisiljena. Na odr se ni treba sramovati, če zahteva vloga kaj takega. Vloga mora biti natančno izvedena, pa naj je take ali taka. Kot vjetnica se je izkazala še precej kos svojih vlogi. — *Almira*: Pretirano. Ne bi smela tako strašno povdarjati nekatere, včasih ravno nasprotno besede. To ni bil izraz jeze. Svojo ljubezen do Mirka naj bi izrazila z otonim, žalostnim glasom, kot po nečem izgubljenim. — *Serajnik* govoril premonotonno, kakor da bi čital. — *Turški poveljnik Iskenderbeg* ni pokazal onega srda in mrznosti nad „krščanskimi psi“, kot je zahtevala vloga. Bil je pretil, prepoln.

Za igro je vladalo veliko zanimanje. S praviljanjem napak se učimo in zato sem jih odkrito omenil v tej svoji kratki kritiki.

M. J.

— **Iz Tolmina.** Italijanski otroški vrtilci so precej zasejali po naših trgih in vaseh. Eden izmed slovitih razmarodavalnih vrtilcev je tudi toliminski, ki šteje precejšnje število otrok, zlasti onih, ki nimajo najmanjše potrebe. Kako se v teh vrtiljih vžigajo otroci, nam kaže sledeči slučaj: Neka vzgojiteljica, doma tam doli neke v južnih krajih, ima ta vzgojni princip, da hoče vpeti v glas nedočen otročičev mrzno do avstrijske zastave. Do sedaj ni prišlo še nobenemu vzgojitelju na misel, da bi uporabljal pri vzgoji ta sistem, najmanj pri takih otrocih, ki še ne vedo niti da so živi. Kaj hoče ta vzgojiteljica doseči s tem? Smešno se nam zdi tako početje, tem bolj, ker se danes niti odrasli ljudje ne spominjajo več Avstrije in njene zastave, kaj šele štiriletni otroci. Metoda te vzgojiteljice je sledeča: Imenuje barve avstr. zastave in začne kričati z nervozno razkačenim in jeznim glasom: „la bandiera nera e giala e brutta, brutta, brutta“ in začne teptati z nogami ob tla. Isto morajo z vso jezo in z vsemi gestami ponavljati tudi otroci. O taki vzgoji so se prepričali neki stariši pred nedolгим časom, ko je njihova štiriletna hčerka, vrtniša se iz vrta, začela na vse pretege doma skakati in vpiji goroznačno „pesmico“. Stariši so se seveda preplašili vprašali, kaj to pomeni, misleč, da je hčerka ponorela. In ko jim je otrok povedal, da jih tako uči njihova vzgojiteljica, se niso obotavljali, ampak ali takoj k vzgojiteljici in zahtevali, da naj otroka izbrise, ker nočejo, da bo otroka na take načine vžigala, da bo kot blazen norel in kričal po hiši. Torej se je vzgojiteljica zbal in prosila, da naj ji odpuste in pustijo stvar pri miru. — Brez komentarja, da nas ne bodo smatrali za avstrijake.

— **Pretekli teden** je bil premeščen iz Tolmina v Postojno dr. Arseni, šef davčne agencije v Tolmini. On je odhajal s težkim srcem iz Tolmina, ker se je pač privadil tukajšnjemu življenju in ljudem, katere je spoznal kot dobro in mirno ljudstvo. Tudi drugače ni bil preveč zagrižen, ampak je sodil in obsopal vse dogodke s stvarnega stališča. Nekateri pa so vendar blagorajali njegov odhod, ker ni bil preveč zmeren v navajanju davčnega vijaka, pa tudi pri sklepanju koncordatov vojne odškodnine ni bil preveč mišljivi.

Zadnja številka „Voce di Gorizia“ je objavila imena vseh onih fašistov iz Tolmina, ki so bili izključeni iz stranke radi neverdnosti. Tudi torkova „Edinost“ je ponatila oni člančič. Oba članka sta povzročila veliko paniko med prizadeti, kakor tudi med njihovimi pristaji. Zlasti jih boli, da so pred svetom razkrinkani, ker so uživali v svoji politični nacionalni zavesti, ker jih smatrašajo za neverdne. Tudi marsikomu izmed nas so se odprle sedaj oči.

Kakor se da dogmati iz imen, sta med onimi srečnimi tudi dva Slovenca, javna uslužbenca, ki sta se sicer vedno zmerno obnašala, pač pa tajila, da nista vpisana v fašjo. Sedaj jima tega ne bo več treba tajiti njihove „farbe“ so prišle s pomladnim brstom na dan. Nič ni tako skrito, da bi ne bilo kdaj očito, pravi narodni pregovor.

— **Goče nad Vipavo.** Izobraževalno društvo „Nanos“ na Gočah je priredilo dne 26. t. m. veselico z zelo bogatim sporedom. Jedro prireditve je bila uprizoritev Finžgarjeve drame „Razvalina življenja“, ki je naravnost sijajno izpadla. Igra je bila dobro naštrnjena, poznala se je krepka roka dobrega režiserja. Najbolj je ugajal Sirk, nekoliko za njim je sledil Urh, tudi Tončka je bila na svojem mestu, le oblika v zadnjem dejanju ni bila prav izbrana. Ravno tako je Lenčka jako dobro predstavljala nesrečno mlado ženo, zlasti pa v zadnjem dejanju, kjer je do preciznosti izpolnila svojo nalogo. Le nekoliko preveč monotonost je bilo v glasu in vedenju. Tu pa tam premalo gestikulacije in življenja v I. in II. dejanju. Poleg tega ni bila prekratka oblika prikladna za poročeno ženo. Potovka Mica je ugajala, dočim je Martin napravil, kolikor je mogel, le nekoliko več življenja v vlogi Ferjan je bil sicer izvrsten, le v ljubezenskih scenah nekoliko premrtev. Neizrečeno me je pa veselilo, da sem enkrat zopet čul res dobro izgovorjavo na diletantskem odru. Za dramo — žalno igrano — je sledila v oddih Finžgarjeva burka „Vse našel“, ki je delala ljudem veliko veselja. Največjo vrednost ji je dal Jokej — mešetar, ki je vzbudil pri občinstvu salve smeha. Med predstavami pa so nam nudile umetniški užitek pevске točke. Vsa čast gospodu pevovodji, ki je res dobro navadil svoj zbor. Le nekaj bi svetovali, da bi gospod pevovodja obrnil večjo pozornost na mlajše pevске moči, kjer sem opazil nekaj dobrih talentov. Ne rečem, da so starejši pevci slabi, ali bodočnost vsega je — naraščaj!

Sliši se, da se bo prireditelji ponovila.

zato sem se tudi nekoliko bolj podrobno pomudil pri igralcih. Z veseljem pozdravljamo to vest in vas prosimo, da nas kaj kmalu zopet povabite na visoke in z vinogradu posejane Goče, pa Bog daj, da v boljšem vremenu, a ob ravno tako ogromni udeležbi. — Karlo.

— **Idrija.** Dramatično društvo v Idriji uprizori v soboto 2. in v nedeljo 3. maja v rudniškem gledišču „Simono“, igrakaz v petih dejanjih.

Gledališče je sedaj prenovljeno ter služi zopet prvotnemu svojemu namenu. Po tako dolgi suši se bo občinstvo v kar največjem številu udeležilo predstave, zlasti ker je namen dobrodelen. Cisti dobiček se namreč porabi za zdravljenje bolnega dečka, da se pošlje na morje. Naše geslo torej bodi: Najnesrečnejšim največ ljubezni!

Vesti iz Istre

— **Prešnica.** Pevsko in bralno društvo „Zora“ v Prešnici priredi v nedeljo dne 3. maja t. l. ob 15. uri na dvorišču g. Antona Memon veselico s sledečim sporedom:

1. I. Aljaž: Ti veselo poj, meš. zbor poje dr. „Zora“ v Prešnici; 2. E. Adamič: Večer, meš. zbor poje društvo „Slavnik“ iz Klanca; 3. E. Adamič: Ko sneg skopni, meš. zbor poje društvo „Zvezda“ iz Herpelj; 4. Tanc z visoke snije gore, Drugovci, poje oktet iz Ocizle; 5. A. Medved: Veseli pastir, meš. zbor poje društvo „Venec“ iz Kozine; 6. E. Adamič: Če ti ne boš moji, meš. zbor poje društvo „Zvezda“ iz Ocizle; 7. Ipavec: O mrazu, poje moški pevski zbor iz Podgorja; 8. N. M. Soči, meš. zbor poje društvo „Zora“ v Prešnici; 9. „Muteč“, veseloigra v enem dejanju; 10. Srečolov; 11. Prosta zabava.

Med točkami ter pri zabavi svira godbeno društvo iz Herpelj.

V slučaju slabega vremena se bo vršila veselica prihodnjo nedeljo, dne 10. maja t. l. z istim sporedom.

Znanost in umetnost

Oratorij „Vstajenje Kristova“ v cerkvi Novega sv. Antona

Preteklo soboto in nedeljo zvečer se je pel v cerkvi sv. Antona Novega Perosijev oratorij „Vstajenje Kristova“. Besedilo temu oratoriju je sestavljeno kakor n. pr. Bachovi Pasioni, na podlagi pripovedovanja Evangelista (Storico), ki zastopa pripovedovalni del. Taka vrsta libreto ni hvaljezna za glasbeni razmah, ker veče skladatelja, da ne more vsled vednega upadanja pripovedovalca dosledno izpeljivati glasbenih idej, radi česar trpi enotnost glasbenega dela. Še dobro ni vpeljan tema, ali dobro postavljena glasbena smer, že mora skladatelj iskati drugo primerno obleko pripovedovalcu. V tem slučaju izgine skladatelju potrebna predstava dejanja, brez katere je nemogoče videti organično življenje umotvoru. Za one čase, ko še niso poznali glasbene drame v smislu, kakor jo poznamo mi, je tak način tvorjenja veliko veljal; toda danes, ko smo vžiti v živni, naravni potek dejanja, je taka sestava premedla.

Oratorij „Vstajenje Krista“ mnogo zaostaja za „Mojsesom“, pač pa se Perosijeva izredna lirika v „Vstajenju“ še bolj uveljavlja in je veliko bolj na mestu nego pri Farasonovih hudobijah. V „Vstajenju“ se nekatere mesta dvigajo v zvišeni pozilji, četudi izdelana z nevelikimi glasbenimi sredstvi. Tako n. pr. odmeva iz začasnega preljudja globoka tuga ob vzdihih umirajočega odrešenika. Z malim motivom slika Perosi vso grozoto Kristovega borenja s smrtjo. Zelo značilen je prihod zvitih in sitnih velikih duhovnov in farizejev k Pilatu. Zvitost, sitnost in hudobija teh Kristovih sovražnikov je v uvodu oratorijalno krasno oživila. Manj izrazit pa je sledeči nastop zbor velikih duhovnov. Pri tej točki bi si človek želel raztegnitve v orkestru tako lepo pričetke glasbenega stavka. V drugem delu, pri besedah: „Marija aum etabat foris plorans“ (Marija pa je stala zunaj plačajoča), je v orkestru izražena velika nežnost in gorkota.

Oratorij „Vstajenje Kristova“ z močnimi in skrivnostnimi prizori, kakor so: smrt Odršenika s potresom in drugimi grozotami, Judje pri Pilatu in Vstajenje, so krepke poetične slike, ki klicajo po simfonični pesnitvi. Do sedaj ne poznamo Perosijev kot simfonika. Toda možno je, da bi nas Perosi še bolj zadovoljili s simfonično pesnitvijo prav tega dela, katerega njegova lirika tako pristaja. — Zbori v „Vstajenju“ so po večini šibki in manjše glasbene vrednosti.

Orkester pod vodstvom kapelnika Vigna je bil tudi pri „Vstajenju“ na visku. Solisti so v splošnem ugajali. Baritonist Inghilferi se je izkazal točrat s posebno svežim in vabljivim glasom. Basist Zambelli je kakor pri „Mojsesu“ izrazito predstavil Piata. Sentimentalni glas tenorista Bellusija se je zelo prilagel vlogi pripovedovalca.

Manj so ugajali ženski glasovi. Pevski zbor prof. Illesberga je prednašal vse točke hvalevredno.

Viktor Sonc.

SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

To monumentalno delo, ki bo obsegalo do 1000 strani leksikalnega formata in izide v šestih sešitkih, vsebuje življenjepis vseh nekdanjih in živčih slovenskih, umetnikov, glasbenikov, znanstvenikov vseh panog, solnikov, politikov, narodnih gospodarjev, podjetnikov, izumiteljev in vseh osebnosti, ki so za razvoj kulture v Sloveniji kakorkoli pomembne, bodisi da so slovenske rodu in so delovale doma ali v tujini, bodisi da so tujega rodu, a so s svojim delom med Slovenci trajno vplivale na slovensko kulturno življenje.

Slovenski biografski leksikon prinaša biografije s točnimi življenjskimi podatki, z opisom dela in pomena posameznih osebnosti za razvoj Slovencev, z navedbo vse literature, ki se na posameznike nanaša, in z opozorilom, kje je najti njih slike.

Slovenski biografski leksikon ni samo popolna zbirka življenjepisov, marveč obsega v njih vse zgodovinske slovenske književnosti, umetnosti, glasbe, politike, vseh panog znanosti (bogoslovja, prava, zdravstva, prirodoslovja, tehničnih in drugih ved) solstva, industrije, trgovstva in ostalih delov narodnega gospodarstva.

Slovenski biografski leksikon je neobhodno potreben vsaki zasebni in javni knjižnici, je pomočnik umetniku, znanstveniku, politiku, častikarju in praktičnemu delavcu katerekoli vrste.

Slovenski biografski leksikon je uredil Izidor Cankar s sodelovanjem Joža Glonarja, Franca Kidriča in Janka Slesingerja.

V prvem sešitku, ki je ravnokar izšel, so sodelovali: dr. Izidor Cankar, univ. profesor v Ljubljani; dr. Lambert Ehrlich, univ. prof. v Ljubljani; dr. Joža Glonar, bibliotekar licealne biblioteke v Ljubljani; dr. Ivan Grafenauer, prof. v Ljubljani; dr. Franc Kidrič, univ. prof. v Ljubljani; dr. Franc Kimovec, glasbenik v Ljubljani; dr. Franc Kos; dr. Milko Kos, docent v Beogradu; dr. France Kotnik, prof. v Ptuj; dr. Franc Kovačič, prof. bogoslovja v Mariboru; dr. Jožef Lesar, prof. bogoslovja v Ljubljani; dr. Dragotin Lončar, prof. v Ljubljani; dr. Joža Lovrenčič, prof. v Ljubljani; dr. Franc Lukman, univ. prof. v Ljubljani; dr. Josip Mal, ravnatelj muzeja v Ljubljani; dr. Josip Mantuani, ravnatelj muzeja v Ljubljani; dr. Franc Mesesnel, asistent umetnostnozgodovinskega seminarja na univerzi v Ljubljani; Ivan Mulaček, pisatelj v Ljubljani; dr. Rajko Nachtigal, univ. prof. v Ljubljani; dr. Karel Ozvald, univ. prof. v Ljubljani; dr. Ivan Pintar, zdravnik v Ljubljani; dr. Avgust Pirjavec, bibliotekar licealne knjižnice v Ljubljani; Jože Okoren, čebelarški strokovnjak v Ljubljani; dr. Janko Polec, kon. univ. prof. v Ljubljani; Stanko Premrl, hon. univ. prof. v Ljubljani; Adolf Robida, prof. v Ljubljani; dr. France Stele, konservator v Ljubljani; msgr. Viktor Steska, referat pri pokrajinski upravi v Ljubljani; dr. Janko Slesinger, prof. v Ljubljani; dr. Franc Veber, univ. prof. v Ljubljani.

Slovenski biografski leksikon je založila Zadruga gospodarska banka v Ljubljani, ki sprejema in izvršuje naročila. Prvi sešitek je že izšel. Celoletno delo bo izšlo tekom l. 1925. in l. 1926.

Plačilni pogoji: V subskripciji stane celo delo, ako se takoj plača, Din. 500.—, posamezni sešitki Din. 90.

Posamezne zvezke dobijo samo subskribente. Po končani subskripciji bo stal leksikon Din. 600.—. Kdor naroči prvi zvezek, se obveže s tem za celotni leksikon.

Slovenski biografski leksikon je za vsakega razumnika neobhodno pripomoček za spoznavanje zgodovine našega naroda in njeno poglobitev na podlagi spoznavanja osebnosti onih moči, ki so s svojim delom pripomogli k razvoju naše kulture in ji dajali smer. Delo je naravnost epohalnega pomena in opozarjamo nanje tudi naše čitatelje s priporočilom, da se naročijo na Slovenski biografski leksikon in se tako preskrbijo s tem v vsakem oziru za res dragoceno zbirko življenjepisov vseh naših velikih ali kakorkoli zaslužnih moči. V prvem sešitku na st. 86 najde čitatelj življenjepisne podatke o ravnatelju našega lista g. Maksu Coticu.

— **Dr. Iv. Lah.** Knjižna spominov. (Ježe, Moja pot, Dan 1914). I. v Ljubljani 1925. Založila Tiskovna zadruga. Strani 163. Broš. Din. 35, v celo platno vez. Din. 45, poštnina Din. 2 več.

Prva poglavja teh spominov so pisana v taboru v Mittergrabern na Nižjem Avstrijskem spomadi 1916. Pisal sem jih ob svoji postelji v ohih dneh polnih nad in pričakovanja, ko so onemogli nemski napadi pred Verdumom in se nam je zdelo, da nastaja v svetovni borbi velik preobrat. Pisal sem, kakor sem se spominjal. Skril sem svoje zapiske v postelji in sem jih pri odhodu srečno rešil. Podajam jih tudi deloma neizpremenjene. Pozneje se mi je zdelo potrebno spopolniti te dogodke s podatki, kako je rastla naša predvojna generacija, kako je iskala po-

zitivnega programa in kako se je iz tega mladega življenja razvil naš jugoslovanski nacionalizem, ki je končno l. 1914 objel vse naše slove. pokrajine. Mislim, da se bodo mnogi radi z menoj spominjali teh časov. Bil sem v sredi našega boja, obdan od nešteti znanih in neznanih sobojnikov, ki so vsak na svojem mestu delali za našo skupno stvar. Dogodki so nas prehiteli. Ni mi bilo treba ničesar niti olepšavati niti pretiravati. Bilo je tako. Čas beži in na marsikaj smo že pozabili.

Tako piše Lah v predgovoru k svojim Spominom, ki nam osvežujejo baš one dogodke, katerih naši dosedanja vojni memoari Pivkovi, Matičičevi ali Feiglvi prav malo ali nič ne omenjajo: divjanje germanskega terorja v zaledju in trpljenje naših ljudi po ječah in taboriščih. Knjiga je opremljena z Lahovim portretom ter karikaturami Podkrejčevimi, ki je narisal tudi naslovno stran. Priporočamo jo pav toplo.

Poslano*)

IZJAVA

Podpisani Ignacij Troha, posestnik v Srednji Kanomlji št. 20, izjavljam tem potom, da so neresnične vse obdolžitve, katere sem govoril dne 14. aprila v gostilni pri Marjani Cuk v Idriji o gospodu Albertu Cesco nadpostarju v Idriji. Preključim vse te obdolžitve in se gospodu nadpostarju zahvaljujem, da je odstopil od kazenskega preganjanja. (345)

IDRIJA, dne 25. aprila 1925.

Ignacij Troha.

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja uredništvo le toliko kolikor mu zakon vele.

ZAHVALA.

Podpisane, globoko ginjene vsled izrednih dokazov sočutja ob priliki nenadno mestilne izgube ljubljene

Filipa Adamič

se iz dna srca zahvaljujejo vsem, ki so bodisi z udeležbo pri pogrebu ali z darovanjem cvetja počastili spomin pokojnika.

Posebna zahvala velja veleuč. zdravniku, gosp. dr. Avgustu Turchetto za ljubeznivo zdravljenje.

TRST, 29. aprila 1925.

Družine: Adamič, Disiot, Kranjec, Steghel.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina l. 2.—. Debele črke 40 stotnik beseda. — Najmanjša pristojbina l. 4.—. Kdor išče službo, plača polovično ceno!

24LETEN SOFER, izobražen, išče službe pri odlični družini ali veleposesniku tudi v Jugoslaviji. Ponudbe pod Sofer na upravnistvo. 576

BABICA sprejema noseče. Na željo zdravniška pomoč. Ljubezna pokrežna. Tajnost in nizke cene. Madonnina 10/II. 577

MOTORNO KOLO „James“ v popolnem stanju, se proda. Via Madonna del Mare 9. 552

UCENEC z dežele, ki ima veselje do čevljarstva se sprejme. Salita di Greta 30 Malič. 570

BABICA, izkušena, sprejema noseče na dom. Via Chiozza 50 prilijče. 564

HISKO z enim ali dvema stanovanjema in majhnim vrtičem, kupim v bližini Rojana. Ponudbe s ceno pod „Hiska“ na upravnistvo. 578

GOSPODIČNA večja slovenske stenografije, strojeopis, korespondence, s poznanjem nemščine in italijanščine išče službe kot začelnica. Naslov pri upravnistvu. 565

SOBO, v sredini mesta, iščeta dva gospoda. Ponudbe pred „Mirno“ na upravnistvo. 573

PRAVA PRILIKA! Spalne sobe od l. 900.— naprej, kuhinje, postelje za eno ali dve osebi, vzlet, žimnice, stolice i. t. d. Via Arcata 1. 575

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Zdravnik na razpolago. Dobra postrežba. Govori slovensko. Tajnost zajamčena. Slavec. Via Giulia 29. 64

PODLISTEK

V. J. KRIZANOVSKA:

(41)

Moč preteklosti

Roman v treh delih.

Iz ruščine prevedel Ivan Vouk

VIII.

Deset dni je mirno prešlo. Delali so izlete v okolico in udeleževal se jih je tudi Diomid Petrovič. Vsi so se pomirili, zakaj nočni šum se ni več ponovil in nobene prikazni niso več motile miru grajskih stanovalec. Toda baron je opazil, da ga stari okultist zasleduje in to nadzorovanje ga je zelo dražilo.

Junaka nočne drame sta živila v trajni nestrpnosti. Crez dan sta bila v skrajno mrzlih odnosih, kakor hitro pa so se polegile nočne sence, je v obeh kri burno zaplula in nestrpnost sta čakala minute, kdaj se vsi razidejo po svojih sobah. Ko sta se čutila varna, sta tretajeta odprla tajne duri, husnila kakor senca po hodnikih in prižgala vošene sveče, katerih zaloge sta našla v bufetu, ter se sešla vsa trepetajoča od blaženstva. Čudni so bili njih razgovori, zakaj sedanjost je bila iz njih izločena. Paolo in Giovanna sta govorila samo o preteklosti in v zagonetnem ozračju tajinstvenih sob sta postala vročkrvna Italijana in njuna strast je rastla vsako uro in grozila, da preskoči vse meje. Dan jima je bil že neprijeten, ure so se neskončno vleklo in mislila sta samo nočni se stane.

Nekega jutra je Diomid Petrovič izjavil, da od-

potuje za kratek čas, in je prosil dovoljenja, da sme pripeljati s seboj starega prijatelja, ljubitelja arheologije in okultizma, ki se zelo zanima za povesti o Montignosu. Helena Aleksandrovna je ljubeznivo privolila; toda samo Diomid Petrovič — toda samo on — je zapazil piker in zaničljiv nasmehek, ki je šinil baronu preko ust.

Pozneje, pri slovesu in na samem z Lariso Arkadjevno, ji je v skrbih povedal, da predvideva dogodka, za katere so neobhodni energični ukrepi; zato gre, da opozori prijatelja in ga čimprej privede semkaj.

— Nadzorujta Valerijo, — je dostavil in ji krepko stisnil roko.

Bakulinka ni potrebovala tega opomina. Ze po prvem naročilu Diomida Petroviča je skrbno nadzorovala mlado deklico in v njej se je utrdilo prepričanje, da se v njeni duši godi nekaj abnormalnega, dasiravno ni mogla na noben način pogoditi vzroka tega stanja.

Neka okolnost je posebno neprijetno dirnila Lariso Arkadjevno in jo zelo vznemirila. Nekot je prišlo pismo od Šamburove — matere, ki je pisala, da bo njen sin kmalu odpotoval v Montignoso, in če name-rava Bakulinka podaljšati svoje bivanje v Italiji, tedaj naj izroči Valerijo bratu, ki jo more pripeljati domov, ko mu poteče osemindvajsetdnevni dopust. Ko sta Lolo in Mišel slišala o skorajšnjem prihodu mladega častnika, sta se glasno radovala; Valerija pa je nasprotno smrtno pobledele in se stresla. Od tedaj se je vsakikrat, ko so začeli govoriti o njenem povratku v Rusijo, vidno in silno vznemirila.

Silno si je Larisa Arkadjevna belila glavo, da bi odkrila vzrok njenega razburjenja. Spočetka je mi-

slila, da se je Valerija zaljubila v barona; toda odkrita hladnost med njo in baronom je izključevala to možnost. Barona ni prav nič dvoril Valeriji in tudi ona se mu je izogibala. Spočetka se je Bakulinka čudila, da se Valerija čez noč zaklepa v sobo, potem pa se ji je zapazil prav naravno, če ni njena krščanska marala spati pri nezakljenjenih vratih v tej čudni hiši. Kje je torej vzrok, da ne mara oditi iz Montignosa? Larisa Arkadjevna se ni počutila več dobro; bila je nemirna in potrtja, a včasih se ji je zahotelo takoj odpotovati, toda žgoča radovednost, da bi spoznala

Amundsenov polet na Severni tečaj

Spitzbergen je skupina otokov v Severnem ledenem morju, ki leže približno 80° severno od ravnika. Na enem iz teh otokov se pripravljajo Amundsen na polet na severni tečaj. Zračna črta od Kings Bay, kjer se vrše priprave in kjer je izhodišče ekspedicije, pa do severnega tečaja znaša približno 1100 km.

Ravnokar so prinesli časovni poročila, da so se vršili prvi poskusi poletov z obema letalom, ki poletita na severni tečaj.

Spitzbergen so torej zadnja postojanka. Krancje raznih potrebščin pa se je vršilo v mestu Tromsø v severni Norvegiji, aeroplani pa so kralji v Narviku. S počelka so mislili od tu poleteti z letali do Spitzbergen, ker je pot po morju precej nevarna in bi se utegnili letala pokvariti. Zakaj krancje letal je bilo tehnično vprašanje zase.

Dve ladji "Hobly" in "Vaga" sta prenašali vse potrebno za ekspedicijo. "Vaga" je imela nalogo prepeljati letali iz Italije, kjer sta bili napravljeni, do Norvegije.

V Livornu so vkrcali šest velikanskih skrinj z letali in 21 zabojev nadomestilnih delov in orodja za popravila. 11. marca je "Vaga" odplula iz Livorna. Tedaj je bilo lepo vreme, toda ponoči je nastal velik vihar, ki je trajal štiri dni. Prva noč je bila najslabša, tako da je ladja večkrat zajela vode. Opolnoči je nečisti častnik, ki je bil na straži, obvestil kapitana, da je eno izmed obeh letal v nevarnosti, da zdrsi v vodo. Močan val je namreč pokril ladjo: ena skrinja, v kateri so bila krila aeroplanov, in ki je tehtala 5 tonelov, se je že zganila kakih 30 centimetrov na eno stran kljub temu, da je bila vezvana s težkimi verigami. Tako močni so bili valovi, ki so udarjali preko ladje. Ojačali so vezi in nič se ni zgodilo. V Biskajskem zalivu je začelo zopet slabo vreme in "Vaga" je vnovič plesala dva dni.

Tako je ladja srečno priplula v Narvik, kjer jo je čakala druga ladja "Hobly", ki je imela prevzeti, kar je "Vaga" pripeljala.

Tromsø je zadnje pomorsko pristanišče v severni Norvegiji. V zadnjih tednih pred odhodom ekspedicije v Spitzbergen, je skoraj vsaka ladja, ki je priplula iz juga, prinesla s seboj nekaj za Amundsen.

Krancje ladje "Hobly" v Tromsø se je pričelo 31. marca. Ves material, ki je raziskovalcem potreben, je polagoma izginjal v treh-bu majhne, toda močne lesene ladje. Najprej so vkrcali 100 sodov bencina za aeroplana in 114 sodov petroleja. Ko je bilo to blago ukrcano, je "Hobly" odplula v Narvik, da naloži še aeroplana. "Vaga" namreč ni mogla v Tromsø, ker nima tisto pristanišče dovolj velikih in močnih žrvjav, ki bi mogli dvigniti velikanske zaboje z letali.

2. aprila je "Hobly" prispela v Narvik. Šele prihodnjega dne je priplula s svojega dolgega potovanja tudi "Vaga". Vsak, kdor je videl ogromne zaboje, se je čudil. Zdelo se je nemogoče, da pojedejo ti zaboji na "Hobly". Samo en zaboj z aeroplanom se je zdel tako širok, kakor ladja sama. Toda po natančnem merjenju so pomorščaki dooznali, da pojedejo ti zaboji na ladijo, toda natančno do centimetra. Zaboji, ki vsebujejo motorje, so dolgi po 5 m 75 cm, široki 4 m široki in 3 metre visoki. Zaboj s krili aeroplanov pa je dolg 10 m 45 cm, širok 4 m 75 cm in visok 1 m 60 cm.

Kako dobro so bili aeroplani zavarovani v zabojih, je razvidno iz tega: teža vsakega aeroplana znaša 3 tonelate 200 kg, z zabojem vred pa tehta preho 12 tonelov. Te zaboje, skozi katere ne more voda, so napravili po načrtu izkušenih inženirjev. Tako so mogli prispeti nepoškodovani do Norvegije.

Kljub vsem težočam so torej vkrcali na "Hobly" vse ogromne zaboje, sicer bi bili morali aeroplane montirati v Narviku in z njimi poleteti na Spitzbergen.

Malokatera ladja je preplula Severno ledeno morje tako nakrcana kakor "Hobly". Seveda pa ni ladja odplula, dokler niso vremenoslovci naznanili lepega vremena, posebno pa podatke o plavajočih ledenih kosih, ki se tako pogosto vane po morju južno od Spitzbergenja.

Ze v prejšnjem članku smo omenili, da je Amundsen ustanovil na otokih Spitzbergen meteorološko postajo, še predno je ekspedicija tja prišla. To pa zato, ker je potrebno, da si meteorologi pridobijo neko izkušnjo o vremenskih predvidevanjih tamošnjega kraja.

Baza tega provizoričnega meteorološkega postajališča je geofizični zavod v Tromsø. Z ekspedicijo gresta v Spitzbergen dva norveška vremenoslovca. Ekspedicija bo dobivala vremenska poročila po radiotelegrafu iz raznih krajev severne zemeljske pokrogle. Najbolj južna postaja je Florida (Združene države), najbolj vzhodna San Paolo v Behringovem morju, a najbolj vzhodna v Vladivostoku.

Večina vremenskih postaj je seveda v Evropi. Druge postaje so posejane po krajih, ki pridejo zlasti v poštev za ekspedicijo. Seveda iz vseh krajev ne bo moglo postajališče v Spitzbergen dobivati direktna poročila, ampak posredna. Direktna poročila dobiva Spitzbergen iz Oslo (Norvegija), Karlsberga (Svedska), Helsingforsa (Finska) in Pariza. Iz teh krajev dobiva postajališče direktna poročila o vremenskih prilikah v tistih deželah. Iz Arhangelska dobiva Spitzbergen poročila o vremenskih izpremenbah v severni Rusiji, na Novi Zemlji, iz Leningrada o ostalih krajih. London daje poročila iz britanskega otočja, do Madejre in Azorskih otokov, Reikjavika iz Islandije.

Ta vremenska poročila imajo seveda svoj pomen le, če so hitra. Kakor je sedaj to poročanje organizirano, je mogoče, da pride poročilo v Spitzbergen največ po dveh urah. Tako so na Spitzbergenu v najkrajšem času, ki je sploh mogoč, obveščeni o vremenu po vsej Evropi.

Poročila iz St. Paola se bodo zakasnila za 21 ur, če jih bodo pošiljali skozi Annapolis, sicer pa 17 ur v najboljšem slučaju.

Postajališče v Spitzbergenu ima tri radiotelegrafiste na razpolago. Tako se vrši radiotelegrafna služba noč in dan.

Ta poročila, ki jih je gotovo več stotin, so podlaga za vremenska predvidevanja v severni polarni coni. Vremenoslovci bodo določili, če je vreme dovolj stalno, da je mogoče poleteti.

Ko razmotiramo te sistematizirane priprave na tako ogromnem obsegu in s sodelovanjem takorekoč celega sveta, tedaj se nam mora zdeti polet Andreja, ki se je 1. 1898. dvignil z nevidljivim zračnim plovilom v zrak in se prepustil vetrom, vsekakor lahkomiseln. Vsekakor pa je bil Andrej silno pogumen, da se je s takimi primitivnimi pripomočki spravil na tako delo. Svojo predrznost je on plačal z življenjem. Amundsen ima na razpolago izvrstna sredstva in zdi se, da je skoraj nemogoče, da bi se imela njegova ekspedicija končati z neuspehom. Če je prišel na južni pol

z veliko bolj pomanjkljivimi sredstvi, se mu mora posrežiti ta ekspedicija še prej. Vsej po človeškem računanju in tehtanju.

Kljub vsemu pa je še vedno možnost, da se ekspedicija ponesreči. Mrazovi s snegovi in vetrovi v severni arktiki so največji sovražniki vseh raziskovalcev. Proti njim se bo morala boriti tudi Amundsenova ekspedicija. V kratkem bomo zvedeli, kakšen bo konec, zakaj Amundsen sam bo poročal o poteku ekspedicije.

O čarodejnih palicah

Ne vem, ali imamo v slovenščini boljši izraz za stvar, o kateri hočem razpravljati. Prepričan pa sem, da bi odgovarjal bistvu stvari ravno tako malo, kakor gori navedeni izraz. Gre namreč za oni večini čitateljev gotovo že znani pojav, da odkrivajo s pomočjo čudno sposobnosti, da odkrivajo s pomočjo posebnih palic vodo, v novejšem času tudi premog, sol ali kovine v notranjosti zemlje. Pojavi so danes še sporni. O tem priča najbolje ognjevitost, s katero se vrši boj med pristaši in nasprotniki teh pojavov. Radi tega je za neposredno prizadevanje človeka najboljše, da izbere začasno srednjo pot in da čaka končne rešitve tega vprašanja. Čudno vsekakor se mora vsakomur zdeti, da so po večini obdarjeni s to posebno skoro bi rekli nadnaravno silo redovniki in častniki. To pa je nam lahko le migljaj k večji previdnosti pri presojanju tozadevnih pojavov.

Svoječasno je problem čarodejnih palic precej razburjal in razburil duhove, nato pa je utihnilo. Z odkritjem katodnih in Roentgenovih žarkov je postal zopet aktualen in pod mističnim čarom novodobnih žarkov so iskali rešitev problema v še nepoznatih žarkih. Problem čarodejnih palic se je hotel uveljavljati celo v prirodoslovnih vedah. V svetovni vojni pa, kjer se je marsikaj razpaslo, kar bi sicer ostalo neopazeno, so se tudi čarodejne palice prečestokrat uporabljale. Pri velikem številu slučajev mora biti tudi število uspehov veliko. Kakor pri vsakem ne strogo znanstvenem problemu, kjer imajo besedo pradedem dnevniki, tako beležijo tudi o našem predmetu le uspehe. Točni podatki o uspehih in neuspehih manjkajo, tako da ne moremo niti približno določiti verjetnosti uspehov.

Ker pa je problem teoretično zelo zanimiv in praktično ravnotako važen, so se ga lotili tudi znanstveniki. Fiziki, fiziologi, zdravniki in psihologi izkušajo razločati bistvo pojavov. Drugi zopet, predvsem geologi, se peajo z uporabnostjo čarodejnih palic.

V naslednjem hočem omeniti fizikalno razlago tega problema, ki sta jo dala Haschek in Herzfeld, predvsem radi tega, ker zaslužita že sama popolno zaupanje in ker sta uporabljala pri svojih poizkusih takisto resno in zaupanja vredno osebo, namreč predstojnika dunajskega državnega geološkega zavoda dr. J. Waagena. Poizkusi so se napravliali v fizikalnem inštitutu dunajskega vseučilišča od novembra 1919. do konca 1921.

Po izjavah dr. J. Waagena samega se pojavljajo v bližini aktivnih snovi v podlaktih posebni občutki, ki so najjačji, ako držita roki z napetimi mišicami palico. Pri tem pa mora oseba osredotočiti vso svojo pozornost na palico. Večjo razdraženost ali utrujenost slabi ali tudi popolnoma izključijo omenjene občutke. Uživanje manjše množine alkohola ali narkotičnih pišč jih ojači. Palica pa ne igra pri tem nobene bistvene vloge. Registracijski aparat je človeško telo; palica je le nekako kazalo, ki nam pokaže sicer komaj zaznatno gibanje, in kakor jih imamo na pr. tudi pri urah. Radi tega je lahko palica iz poljubnega materiala, tudi oblika je poljubna, pač pa uporabljati vsaka oseba palico, ki se ji zdi najbolj in bolj priprava. Po Waagenovih izpovedbah učinkuje voda drugače od premoega in ta različno od soli ali kovin. Razlika se izraža v velikosti in smeri paličnega odklona.

Pri omenjenih poizkusih sta Haschek in Herzfeld izključila predvsem vsak tudi nezavesten vpliv prisotnih na iskalca, kakor je v navadi pri raznih čaravnikih v navidezno znanstveni obleki po varietetnih gledališčih. Po velikem številu poizkusov sta prišla do prepričanja, da pojavi resnično obstojijo. Ob enem pa sta ugotovila, da ne morejo biti učinek neke vrste emanacije, to je plinov, ki bi jih oddajala aktivna snov. Takisto ne more biti toplota vzrok omenjenih pojavov. Pač na so po vsej verjetnosti ti pojavi učinki električnih sil. Občutljiva oseba bi imela to posebno sposobnost, da ugotovi lahko prisotnost snovi z različno provodnostjo, tudi nekaj metrov pod zemeljskim površjem.

Po zemeljski skorji grede stalno električni toki. Naravno je, da bo ta tok skozi različne provodnike različen in te razlike so ravno zaznatne. Človeško telo (seveda ne vsako v taki meri) bi bilo zelo občutljiv elektroskop. Haschek in Herzfeld določanje število poizkusov se premajhno. Vsekar bi bila to začasno najboljša razlaga za fizikalni del pojava. Obrazložiti pa bi se moralo tudi še z fiziološke strani delovanje registracijskega aparata.

Ako pojavi resnično obstojijo, je naravno najvažnejše vprašanje, ali in v koliko se dajo ti pojavi praktično uporabljati. Ali so pojavi res takšni, da bi z njih pomočjo lahko odkrivali podzemeljske zaklade?

S tem vprašanjem se je bavil predvsem pruski Geološki zavod skupno z Geološkim Udrženjem. Tozadevni poizkusi so se nanašali na večje število oseb in so se vršili v krajih, ki niso bili prej naznanjeni ne prizadebli osebam ne prisotnim geologom, ki pa so bili preobro že poučeni in znani. Rezultati poizkusov so bili porazni. Prva naloga je bila omejiti težnja različnih siovi, kakor vode, kamene soli, žališve soli in rjavega premoga, ki so se v dotičnih krajih resnično nahajale. Odkritja raznih oseb so bila v nasprotju medseboj in v nasprotju z dejansko ugotovljeno geološko tvorbo.

Se bolj porazen pa je bil primer, ko so morali iskati gotove snovi v krajih, kjer jih ni in kjer po geološki tvorbi tudi ne morejo biti. Iskalci so jih namreč povsod tudi "odkrili".

Gospodarstvo.

Zadruga in strankarstvo

V aprilski izdaji "Zadrugarja", glasila Delavskih zadrug, je dobesedno ponatisnjen moj članek iz "Edinosti" "Konsumne zadruge".

Strinjam se s ponatiskom in deloma tudi z opombami. Nikakor pa ne s popravilnimi "zmotami" kakor tudi ne s pripombo, da tudi tam prodira zadruga misel, kjer ni pričakovati. Vsekakor bi hotel vedeti,

kako to članek v "Zadrugarju" misli. Mogoče pa ne ve, da živimo v dobi koncentracije ekonomskih sil in da tej sili klone vse, ki hoče življenja. In ravno radi tega bitim in bom bičal strankarstvo v zadrugarstvu, katero obstoja pri nas, in to žali-bog v veliki meri. So gotovi ljudje, ki žive v taki temi, da ne vidijo sile, katere drvi proti nam in preko nas. In ti hočejo biti zadrugarji, oziroma si nadevajo ta lepi in obetajoči naslov. Se dobre ljudje pri nas, ki jim je zadruga le sredstvo za dosego gotovih ciljev, in mnogo zadrug, posebno pa konsumnih po naših gorah, tiči globoko v strankarskih vodah. Ali je to zdravo? Sleherni, ki klobčikaj pozna gospodarski razvoj, uvidi sam, da je zadruga že davno preživela dobo, ko je bila še strankarska ekspozitura. Pravi zadrugarji, ki jim je zadruga cilj in ne sredstvo, so vedno poudarjali nevtralnost zadruge.

Ze leta 1911. je znani duševni vodja nemškega konsumnega zadrugarstva, socijalist H. Kaufmann, napisal vrsto člankov v "Obzoru konsumnih zadrug", v katerih trdi bita one, ki izrabljajo zadrugo v strankarske namene. On stavi zadrugo nad stranko in družabne zredne. Na ta način zahteva on ne samo nevtralno, ampak celo samo golo gospodarsko ustanovo, ki je last človeka, delavca in kmeta. Potrjujem tudi danes to, kar sem zadnjič trdil o strankarskih zadrugah. In mišim, da uredništvo "Zadrugarja" tudi dobro pozna razvoj našega zadrugarstva gibanja.

Gotovim ljudem pri nas ni do tega, da bi ustvarili človeka takega, kot ga zahteva zadruga, ni jim do tega, da bi vzgojili ljudi k skupni borbi in skupnemu delu v lastno dobro. Njim gre za to, da ustvarijo dobre šanse sebi in stranki. Človek "apolitičen" prevladuje zdrav razum človeka ekonomista, zadrugarja.

Zadruga v strankarskih vodah mora prej ali slej propasti. Njeno življenje je odvisno od konjunktore stranke, a s propastjo te ali one zadruge pada tudi zadruga ideja. Tu nam je verna priča Kmetijsko vrtnarska zadruga in njen polom.

Mi moramo stremeti za tem, da odpravimo vsako strankarstvo v zadrugah. Da pa to dosežemo, je treba vzgojiti ljudi za novo pametno zadrugo gibanje. Naloga zadruge je vzgojiti človeka za bodočo družbo, ga pripraviti do tega, da bo znal ceniti skupno delo in osamosvojitve. Preganiti suženjski duh in ustvariti ponosnega samozaveznega kmeta in delavca. Danci so delali tako, šli so do cilja in ta cilj jim je prinesel luč. Niso več orodje kapitalizma, blago, ampak ljudje zadrugarji.

Ali more strankarska zadruga, ali morejo strankarji izvesti ono velikansko misijo zadruge? Ne, nikoli! Pri nas pa še najmanj.

Strankarske strasti so se že tako globoko zajedle v telo našega človeka, da je slep in gluha za vse. A oni, ki so ga s svojo demagogijo dovedli do tega, si manje roke. In ti ljudje hočejo organizirati silo proizvodnje, gospodarske sile našega človeka!

Hvala Bogu, da je med našimi ljudmi vendar še zdravega razuma in zmisla za dobrobit vseh.

Mi smo majhen narod, ki mora kljubovati sto in sto neprilikom, ki mora prenašati udarec za udarcem, a nismo edini niti tam, kjer gre za gospodarski obstoj našega človeka.

Zadruga zadrugi podstavlja polena in jo skuša izpodbiti prav kakor v kapitalistični konkurenci.

In to naj bi bili zadrugarji? Pomagati kmetu in delavcu, to je prava naloga zadruge. Ustvariti človeka, ki zna ceniti svojega sočloveka in z njim delati v bratski slogi, četudi je drugega strankarskega prepričanja.

Zadruga je že sama na sebi ovrgla partizanstvo. A vpeljuje se vedno na umeten in rafiniran način. To vidimo lahko pri vsakem običnem zboru zadruge.

Mislím, da se tudi s tem strinja gospod urednik "Zadrugarja". Da pa mi Delavske zadruge niso popolnoma tuje, mu pokažem o priliki. Hočem razložiti njih pomen in delo med nami Slovenci, danes in v bodočnosti.

Pri nas primanjkuje zmisel za zadrugarstvo in gospodarska vprašanja in dosti pametnega in zrelega dela. Naši listi bi morali biti žarišče gospodarske propagande in ne kotel "kvant" in babjih čenč ter osebnih napadov.

G. Teoretično-praktični tečaj o reji sviloprejk Podravstvenstvo urada za kmetijski potovalni pouk obvešča kmetovalce, da bo priredil doktor Detalmo Tonizzo 10., 17., 24. in 31. maja t. l. od 9. do 11. ure predpoldne v prostorih kmetijske šole v Gorici, via Trieste 43 teoretično-praktični tečaj o reji sviloprejk.

Tečaj se morejo udeležiti vsi, ki se ustmeno ali pisмено vpšejo do 30. aprila t. l. pri podravstvenstvu urada za kmetijski potovalni pouk v Gorici (Via Trieste 43 — telefon 111).

VINOGRADNIKOM!

Tržaška kmetijska družba v Trstu ulica Torre bianca št. 19. Telefon št. 4439 je naročila večjo količino zajamčene angleške modre galice znamke "Maple" z 98-99% čistosti, ki nam ima dospeti od 5. do najdalje 10. maja t. l.

Cena angleški modri galici v sodih bo na drobno po L. 3.— za kg; cena angleški modri galici v vrečah po L. 2.70 kg.

Za naročila od 10 kvintalov je določena cena za galico v sodih po L. 268.— kvintal, za isto galico v vrečah po L. 252.— kvintal. Naročila sprejema Tržaška kmetijska družba v Trstu, ulica Torre bianca št. 19, Telefon št. 4439.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA V TRSTU

UL. TORRE BIANCA M. 19 in ul. Raffineria 7 ima v zalogi:

Semena: krmne pese, korenje, spinace, redkvice, grah, fižol, seme salate, radiča, zgodnje in pozno zelje, cvetoči karfiol, in vsa druga vrsta in cvetlična semena.

Trave: laško ljulko, francosko pahovko, (travuljo), mačji rep in travniško bilnico.

Detelje: domačo ali štajersko deteljo, in-karnatno in lucerno. Lucerna preiskana in z-jamčena, predenice prosta po L. 12.— kg. Lucerna druge vrste po L. 10.40 kg.

Umetna gnojila: mešanica za krompir, 16 do 18%, kalijeva sol 40% in čilski soliter.

Zveplo dvakrat rafinirano in ventilirano. Modra galica angleška v sodih.

Frah Caffaro sredstvo za pobijanje perono-spor na trti, na paradižnikih in na krom-pirju po L. 2.50 kg.

Azol v škatljah od ¼ in 1 kg; sredstvo za pobijanje groznega molja, jabolčnega molja in sploh proti vsem žuželkam, ki glodajo listje ali sadje.

Kose "Merkur" Vulkan itd. v vsaki množini.

Plugi univerzalni znamke Sačč št. 7 in 8, znake Beecher št. 6.

Bisulfin, zdravilo za na spolovih obolen, govejo živino, klajno apno, beke itd.

Borzna poročila.

DEVIZE Amsterdam od 980.— do 995.— Belgija od 123.— do 125.—; Pariz 127.50 do 128.— London od 118.20 do 118.45; New York od 24.35 do 24.45; Španija od 349.— do 355.—; Švica od 473.— do 474.50; Atene od 44.50 do 46.50; Berlin od 879.— do 885.—; Bukarešt od 10.50 do 11.—; Praga od 72.20 do 72.50; Ogrska od 0.0840 do 0.0845; Dunaj od 0.0842 do 0.0845; Zagreb od 30.30 do 30.50.

VALUTA; Avstrijske krona od 0.0338 do 0.0345 dinarji od 39.10 do 39.40; dolarji od 24.30 do 24.40; novel po 20 frankov od 93.50 do 95.— funt Sterling od 118.10 do 118.30.

Benetjske obveznice 79.60.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA V TRSTU je preselila svojo centralo iz ulice Raffineria št. 7 v ulico Torre bianca št. 19 (v hišo Tržaške posojilnice in hranilnice) tel. št. 4439.

Istotam ima razprodajo semen, umetnih gnojil in dr. kmetijskih potrebščin.

Manufakturna trgovina

na jako ugodnem mestu v LJUBLJANI z lepimi obširnimi lokali

se prodaja celotno zalogo. Prodajni pogoji jako ugodni. Tekoj potreben kapital Din. 250.000. Pisemne ponudbe pod "Seriozno" na Aloma Company, Ljubljana, 344

Vojna odškodnina

Nasvete glede poškodb na stavbah, poljih, premoženju, nadalje nasvete glede rednih in izrednih revizij in kreditov napram Avstriji in Ogrski. Prijave za terjatve napram Avstriji se lahko še via svo glasom naznani na kr. Prefekturo v Trstu z dne 25. aprila.

Kdor ni še naznanil vojne škode, naj se zgasi pri podpisnem uradu radi potrebnih korakov. (543)

Specijalizirani urad za vojne odškodnine Rap. GIUSEPPE BELLIZZI, Trst, Via Tiziano Vecellio št. 9, I. nadst.

O priliki inventarja se prodajo po tovarniških cenah

Luksozne obedne sobe Najfinije, moderne pisarne Velika izbora

POHIŠTVA Via Geppa 15 in 17 48

M. STEINER

Naročalte in širite „EDINOST“

Predno kaj nakupite, obiščite

Veliko skladišče pohištva

trvdke ALESSANDRO LEVI MINZI

Via Rettori št. 1 — Via Maicanton št. 7-13

Spalne sobe, obedne sobe, posamezni kosi pohištva v veliki izbiri.

LJUDSKA BANKA v POSTOJNI (prej NOTRANJSKA POSOJILNICA) reg. zad. z ome. por.

Sprejema vloge na hranilne knjižnice in vloge na tekoči račun.

Obrejuje vezane vloge po dogovoru. Izdaja brezplačno cirkularne čke

Banka Nazionale di Credito.

Daja posojila kakor tudi izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle pod najugodnejšimi pogoji.

Tržaška kmetijska družba v Trstu ulica Torre bianca št. 19. Telefon št. 4439 je naročila večjo količino zajamčene angleške modre galice znamke "Maple" z 98-99% čistosti, ki nam ima dospeti od 5. do najdalje 10. maja t. l.

Cena angleški modri galici v sodih bo na drobno po L. 3.— za kg; cena angleški modri galici v vrečah po L. 2.70 kg.

Za naročila od 10 kvintalov je določena cena za galico v sodih po L. 268.— kvintal, za isto galico v vrečah po L. 252.— kvintal. Naročila sprejema Tržaška kmetijska družba v Trstu, ulica Torre bianca št. 19, Telefon št. 4439.

Zlato, srebro, krone, platin, zobovje kupuje Zlatarna ALBERT POVH Trst, Via Mazzini 46

TRGOVINA

kuhinskih potrebščin, velika izbira lončevine, porcelane, steklenine, aluminija, emajliranega železa, svetilk in galanterije vseh vrst.

FRANCESCO SUTZ Trst Via XXX ottobre šte. 6 (nasproti podr. Ljubljanske kreditne banke)

Ugodne cene. (368) Posrežba točna.

Otroci imajo radi dobro in tečno mlečno kavo, kakor se jo doseže le s pridatkom zdrave in pristne

figove kave

LEVANTE

ki ugaja vsakemu otroku. (341) Skrbne matere naj si to zapomnijo! Velik prihranek. Največja izdatnost.

ALOJZI POVH Piazza Garibaldi 2, I. nadst. Telefon 3-29

Največja zaloga ur in zlatenine v Trstu. Prodaja tudi na obroke

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenimi poročstvom uraduje v svoji lastni hiši ulica Torrebianca 19, I. nadst.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrejuje

po 4%

veče in stalne vloge po dogovoru.